

ФОНЕТИЧНА, ЛЕКСИЧНА ТА ГРАМАТИЧНА СИСТЕМИ МОВИ ТА МЕТОДИ ЇХ ДОСЛІДЖЕНЬ

УДК 811.161.2'37

О. А. Бакун,

Хмельницький національний університет, м. Хмельницький

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАЙМЕННИКОВОЇ РЕПРИЗИ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У статті досліджено засоби вираження постсегментного компонента одного з різновидів сегментних конструкцій – займенникової репризи. Виявлено, що постсегментний компонент – це предикативна група, яка може бути виражена як різними типами речень, характерних для сучасної англійської мови, так і одиницею вищого синтаксичного рівня – складним синтаксичним цілим.

Ключові слова: сегментація, займенникова реприза, постсегментний компонент, речення, складне синтаксичне ціле.

В статье исследовано средства выражения постсегментного компонента одного с разновидностей сегментированных конструкций – местоименной репризы. Обнаружено, что постсегментный компонент это предикативная группа, которая может быть выражена как разными типами предложений, характерных для современного английского языка, так и единицей высшего синтаксического уровня – сложным синтаксическим целым.

Ключевые слова: сегментация, местоименная реприза, постсегментный компонент, предложение, сложное синтаксическое целое.

There has been studied means of a postsegmental component expression of one of kinds of segmental constructions – pronominal reprise – in the article. There has been found out that a postsegmental component is a predicative group, expressed either by different types of sentences, typical for the modern English language, or a compound syntactical unit.

Key words: segmentation, pronominal reprise, a postsegmental component, a sentence, a compound syntactical unit.

Для вивчення будь-якого явище (лінгвістичного чи екстралінгвістичного) необхідно перш за все дослідити його структуру. Займенникова реприза, вперше виокремлена О. Пешковським [4], широкоживана в художній літературі сучасної англійської мови. Аналіз науково-теоретичної літератури (Г. Акімова [1], О. Сковородников [5] та ін.), присвяченої конструкціям експресивного синтаксису і, зокрема, сегментації, засвідчує, що структура постсегментного компонента займенникової репризи не настільки активно досліджено з погляду синтаксичної природи і не достатньо вивчена. За зауваженням Н. Шигаревської, друга частина – постсегментний компонент займенникової репризи – це предикативна група, яка за своїм складом повноскладне, закінчене речення [7]. Аналіз фактичного матеріалу засвідчує, що дійсно, у конструкціях із займенниковою репризою постсегментний компонент, як правило, повноскладне речення з усіма його ознаками: 1) виконує комунікативну функцію; 2) характерна предикативність; 3) має предикативний центр і структурну схему; 4) володіє смисловою та інтонаційною завершеністю.

Оскільки такий тип сегментованої конструкції як займенникова реприза не достатньо вивчений у сучасній лінгвістиці, то ми вважаємо **актуальним** вивчити засоби вираження постсегментного компонента в займенникової репризи як один із аспектів дослідження цього типу сегментованих структур.

Предметом дослідження ми обрали займенникову репризу. Джерелом фактичного матеріалу є мовотворчість Ч. Паланніка (роман «Невидимі монстри»). **Мета дослідження** передбачає виявлення в аналізованому романі займенникової репризи, їхнє карткування, опис та аналіз із урахуванням їхнього тлумачення зарубіжною лінгвістичною літературою. Визначена мета передбачає розв'язання таких завдань: 1) вивчити науково-теоретичну літературу з досліджуваної проблеми; 2) шляхом суцільної вибірки закарткувати фактичний матеріал – займенникову репризу – з досліджуваного роману Ч. Паланніка; 3) проаналізувати засоби вираження постсегментного компонента в займенникової репризі. Всього нами дібрано, закартковано й проаналізовано 800 структур із займенниковою репризою.

Аналіз науково-теоретичної лінгвістичної літератури, де розглядають конструкції експресивного синтаксису, і, зокрема, сегментацію, свідчить про відсутність детального структурного дослідження постсегментного компонента займенникової репризи. Тому вважаємо за доцільне детально зупинитися на характеристиці цього аспекту. У 99,8 % досліджуваних нами конструкцій постсегментний компонент виражений реченням. Проте не можна, на наш погляд, залишити поза увагою і сегменти, у яких синтаксичний компонент – це одиниця вищого рівня – складне синтаксичне ціле (ССЦ).

В англійській граматиці речення як багатоаспектну синтаксичну одиницю розглядають у різних напрямках – семантичному, структурному, комунікативному, логічному, стилістичному тощо. Здебільшого речення класифікують за метою висловлення, за структурою та за емоційним забарвленням (І. В. Корунець [3], Г. Г. Почепцов [2], Б. С. Хаймович, Б. І. Роговська [6] та ін.). На основі зазначених трьох критеріїв досить повно виявляються семантичні й структурні особливості речень сучасної англійської мови: 1) за будовою речення поділяють на прості і складні; 2) за метою висловлення – розповідні, питальні та спонукальні; 3) за емоційним забарвленням – окличні (емоційно забарвлені) та неокличні (емоційно нейтральні); 4) за способом

вираження змісту – ствержувальні й заперечні; 5) за членованістю предикативного центру – на речення нерозчленованої структури – односкладні й речення розчленованої структури – двоскладні; 6) за наявністю / відсутністю другорядних членів – поширені та непоширені; 7) за наявністю / відсутністю тих чи інших членів речення, що забезпечують їхню структурно-семантичну повноту, – повні та неповні.

Розглянемо детально можливості кожної з поданих класифікацій як структурного елемента синтаксичної частини займенникової репризи.

Просте речення у функції постсегментного компонента займенникової репризи. Постсегментний компонент займенникової репризи найчастіше буває виражений **простим двоскладним та односкладним** реченням (94,4 %), що пояснюється, ймовірно, об'єктивними чинниками: по-перше, просте речення інформативне, по-друге, раціональне для використання, оскільки воно невелике за обсягом: *Brandy and me, we stand outside the doors a moment* [8, p. 261]; *Brand, she's wearing yards and yards of black tulle wrapped round her legs, twisted up and around her hourglass waist* [8, p. 113]; *Brandy, she's just smiling evil incarnate at my feet* [8, p. 190].

Фактичний матеріал наповнений різноманітними структурно-семантичними типами простого речення, які вживаються як постсегментний компонент. Розглянемо класифікаційні ознаки займенникової репризи щодо різновидів речень.

Розповідне, питальне, спонукальне речення у функції постсегментного компонента займенникової репризи. За характером мовленнєвої мети виділяють в основному три групи речень: розповідні, питальні й спонукальні.

У нашому досліджуваному фактичному матеріалі **розповідне речення** становить 68 % від його загальної кількості: *My folks, they call me Bump* [8, p. 96]; *Bug eyed. That's my word for it* [8, p. 52]; *Brandy, she's cooked up some new plan* [8, p. 226].

У результаті аналізу фактичного матеріалу не було виявлено жодної конструкції із займенниковою репризою, постсегментний компонент якої був би виражений спонукальним чи питальним реченням.

Окличне і неокличне речення в функції постсегментного компонента займенникової репризи. Фактичний матеріал фіксує значну кількість структур, у постсегментному компоненті яких вживаються нейтральні за емоційно-експресивною забарвленістю речення (96 %): *Brandy Alexander, she stands up on the gold lame leghold trap shoes* [8, p. 60]; *Those little blue lights in all the houses, that's people watching television* [8, p. 210]; *The book in your jacket pocket, it slowed the bullet enough that only your boobs exploded* [8, p. 292].

Друга частина конструкцій із займенниковою репризою у 4 % характеризується емоційно-експресивною забарвленістю і виражається **окличним** реченням: *Miss Rona, a lesbian! Of course this isn't true!* [8, p. 85].

Отже, неокличне речення функціонує частіше в порівнянні з окличним у постсегментному компоненті займенникової репризи (96 % і 4 % відповідно).

Ствержувальне і заперечне речення в функції постсегментного компонента займенникової репризи. За характером відношення до дійсності речення поділяють на ствержувальні й заперечні.

Evie, that Evie was my best friend in the whole world [8, p. 124] – постсегментний компонент – це ствержувальне речення.

Заперечні речення: *Ignored and aging and drugged-out old women, older and more invisible to the world every minute, they must not wear a lot of make-up* [8, p. 31]; *Even my face, where every nerve in your body comes to an end, even my face can't feel it* [8, p. 110].

Ствержувальне речення вживається в функції постсегментного компонента частіше, ніж заперечне (86 % і 14 % відповідно).

Отже, аналіз фактичного матеріалу дозволяє зробити висновок про те, що в займенниковій репризі постсегментний компонент переважно виражений простим реченням.

Двоскладне й односкладне речення в функції постсегментного компонента займенникової репризи. Фактичний матеріал фіксує вживання двоскладного речення (100 %), що характеризуються якнайповнішим набором диференційних ознак простого речення.

Найчастіше в постсегментному компоненті спостерігаємо прямий порядок слів, тобто, підмет передує присудку: «... *your breasts*», *Alfa is telling the realty woman, «you have two of the breasts of a young woman»* [8, p. 28]; *Evie and me, we did this informatial* [8, p. 266]; *The doctors, they took out the bottom rib on eavh side of my chest* [8, p. 196].

Постпозиція підмета – це показник його актуалізації: *My makeover. Here was my life about to start all over again* [8, p. 287].

Отже, займенниковій репризі характерне використання в функції постсегментного компонента двоскладних речень, що відрізняються різноманітністю структурного і семантичного наповнення.

Поширене та непоширене речення в функції постсегментного компонента займенникової репризи. Поділ речень на непоширені й поширені пов'язаний з диференціацією членів речення на головні й другорядні та віддзеркалює дві принципово різні мовні реалізації структурних схем: непоширене втілює граматичний мінімум речення, поширене – розширений його склад, який містить, окрім предикативного центру, поширювачі.

Фактичний матеріал фіксує обидва структурно-семантичні різновиди речень. Поширене речення набагато частіше вживається в займенниковій репризі, ніж непоширене (89 % та 11 % відповідно).

У **поширених реченнях** представлені факультативні компоненти, складники групи підмета і групи присудка: *Ellis, he wears a double-breasted, whatever, a suit, a single vent in the back back* [8, p. 271]; *About hell, I told Evie, «We're shooting there tomorrow»* (8, p. 164); *Brandy, she leans on the edge of the counter-top* [8, p. 257]; *Brandy, she's wearing yards and yards of black tulle wrapped around her legs, twisted up and around her hourglass waist* [8, p. 113].

Непоширені речення не характерні для займенникової репризи: *My best friend, Evie Cottrell, she's a model* [8, p. 39]; *Just the healing part, that can take month* [8, p. 203]; *The new tablecloth. It's really nice* [8, p. 90]; *The people who design cars, they're products* [8, p. 217].

Перевага ж поширених речень у постсегментному компоненті в конструкціях із займенниковою репризою пояснюється, ймовірно, значними їхніми інформативними можливостями.

Повне і неповне речення в функції постсегментного компонента займенникової репризи. Фактичний матеріал фіксує вживання повного речення (100 %), яке складається з усіх членів речення, необхідних для його структури *The police, they had the nun hold this sheet up over my breast* [8, p. 37]. Це пояснюється, ймовірно, структурою конструкції: наявність корелята (у формі називного відмінка, який виконує функцію підмета) передбачає наявність необхідних членів речення.

Складне речення в функції постсегментного компонента займенникової репризи. Функціонування складного речення зафіксовано в постсегментному компоненті займенникової репризи лише у 5,4 % аналізованого матеріалу. Незважаючи на таке нечисленне вживання речень з двома і більше предикативними основами, фактичний матеріал уможливує виокремлення усіх типів складних речень. Наприклад:

My face, you touch my blasted, scar-tissue face and you'd swear you were 'touching chunks of orange peel an leather [8, p. 197]; *The sirens, you can hear them wandering and screaming all over the West Hills* [8, p. 18]; «First», Manus says, «your parents, they give you life, but then they try to give you their life» – постсегментним компонентом є **складносурядне** речення;

Brandy, she opens one of the huge, ring-beaded hands, she touches the hole pouring her blood all over the marble floor [8, p. 15] – постсегментний компонент – складне **безсполучникове** речення із значенням переліку;

The suit, it's this white Bob Mackie knock-off Brandy bought in Seattle with a tight hobble skirt that squeezes her ass into the perfect big heart shape [8, p. 12]; *Brandy Alexander, she was digging around under the bathroom sink for a clean emery bord when she found this paperback book* [8, p. 90] – у цьому випадку постсегментний компонент виражений **складнопідрядним** реченням.

Складне синтаксичне ціле у функції постсегментного компонента займенникової репризи. ССЦ (зв'язний текст) – це ряд речень, об'єднаних семантичними і синтаксичними відношеннями, які виражаються лексичними, лексико-граматичними і граматичними засобами. ССЦ характерні такі ознаки: 1) одиниця найвищого рівня: об'єднання самостійних речень у більшій відрізку мовлення; 2) до його складу входять різні за структурою речення, об'єднані інтонацією та іншими засобами зв'язку (лексичними, морфологічними, синтаксичними); 3) окремі речення у ССЦ становлять структурно-семантичну єдність і мають смислову завершеність; 4) текст мотивується спільністю теми, яку розкриває кожне з наступних речень; 5) має ритмомелодійну оформленість. Вживання ССЦ як постсегментний компонент не характерне для займенникової репризи (0,2 %).

Розглянемо такий приклад: *The detective, the one who searched my car for bone fragments. The guy who'd seen all those people get their heads cut off in half-open car windows, he comes back one day and says there's nothing left to find* [8, p. 50]. Постсегментний компонент – це ССЦ: два самостійно оформлених речення, зв'язаних між собою семантично і формально-граматично, завдяки чому розкривається зміст однієї мікротеми, вираженої сегментом.

Отже, структурна особливість постсегментного компонента займенникової репризи полягає в тому, що у більшості випадків він виражений простим реченням (94,4 %), значно рідше – складним реченням (5,4 %) і складним синтаксичним цілим (0,2 %).

Література:

1. Акімова Г. Н. Новое в синтаксисе современного русского языка / Г. Н. Акімова. – М. : Высш. шк., 1990. – 168 с.
2. Иванова И. П., Бурлакова В. В., Почепцов Г. Г. Теоретическая грамматика современного английского языка: учебник. – М. : Высш. школа, 1981. – 285 с.
3. Корунець І. В. Порівняльна типологія англійської та української мов: навч. посібник. – Вінниця : Нова Книга, 2003. – 64 с.
4. Пешковский А. М. Русский синтаксис в научном освещении / А. М. Пешковский. – М. : Яз. славян. культуры, 2001. – 510 с.
5. Сковородников А. П. Экспрессивные синтаксические конструкции современного русского литературного языка / А. П. Сковородников. – Томск : Изд-во Том. ун-та, 1981. – 255 с.
6. Хаймович Б. С., Роговская Б. И. Теоретическая грамматика английского языка. – М. : Высш. шк., 1967. – 285 р.
7. Шигаревская Н. А. Очерки по синтаксису современной французской разговорной речи / Н. А. Шигаевская. – Л. : ЛГУ, 1970. – 216 с.
8. Chuck Palahniuk. Invisible Monsters / Ch. Palaniuk. – London : Vintage. – 2000. – 306 p.